Stockholms läns landsting

33

Yttrande över delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2)

LS 2018-0198

Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2018-04-04

LS 2018-0198

Landstingsstyrelsen

Yttrande över delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2)

Föredragande landstingsråd: Irene Svenonius

Ärendebeskrivning

Justitiedepartementet har bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2).

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande till Justitiedepartementet över delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2) i enlighet med förslag till yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Landstingsrådsberedningens motivering

Det grova våldet och gängkriminaliteten i Stockholms län har eskalerat. Konsekvenserna för medarbetare inom Stockholms läns landstings verksamheter har under flera år varit tydliga. Det har gällt såväl ambulanspersonal som bussförare. Den senaste trenden har varit otrygghet på sjukhusens akutmottagningar.

Mot denna bakgrund är det välkommet att regeringen har presenterat ett delbetänkande med sikte på att stärka det straffrättsliga skyddet för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner. Även om ambitionen är god, är det landstingets mening att förslaget saknar viktiga delar. Inte minst missar blåljusutredningen hela den vardagliga kollektivtrafikverksamheten som en samhällsnyttig funktion, vars medarbetare borde omfattas av stärkt straffrättsligt skydd.

I delbetänkandet föreslås en ny straffbestämmelse som kriminaliserar angrepp på polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård. Brottet benämns blåljussabotage. I delbetänkandet föreslås även att det införs en ny punkt i 29 kap. 2 § brottsbalken som anger att det som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet särskilt ska beaktas om den tilltalade med hot eller våld angripit någon i eller med anledning av dennes yrkesutövning.

Det är positivt att utredningen vill stärka det straffrättsliga skyddet för Blåljusverksamheterna, men den definition av ”blåljusverksamhet” som används är problematisk då den inte inkluderar andra mobila vårdenheter än ambulans.

Även den nya straffskärpningsgrunden som gör det särskilt allvarligt med våld och hot mot någon i eller med anledning av dennes yrkesutövning är ett välkommet tillskott. Däremot borde samma effekt bättre kunna uppnås på ett annat sätt. Stockholms läns landsting svarar också för annan personal som lagförslaget missar. Den särskilda biljettkontrollpersonal som arbetar enligt lag (1977:67) om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik borde omfattas av lagen om skydd för viss tjänsteutövning.

Sammanfattningsvis föreslås flera steg i rätt riktning, men det övergripande intrycket är att en så länge emotsedd lagförändring bättre borde svara mot de behov som finns i verksamheten.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande
Förslag till yttrande
Sammanfattning av delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2)
Trafikförvaltningens yttranden den 14 februari 2018
Hälso- och sjukvårdsförvaltningens yttrande den 15 februari 2018
Ambulanssjukvården i Storstockholms tjänstemannayttrande den 16 februari 2018

Irene Svenonius

Gustaf Drougge

Landstingsstyrelsen
Landstingsstyrelsens förvaltning
Landstingsdirektörens stab
Ingela Erneholm

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2018-03-12

LS 2018-0198

Landstingsstyrelsen

Yttrande över delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2)

Ärendebeskrivning

Justitiedepartementet har bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2).

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande
Förslag till yttrande
Sammanfattning av delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2)
Trafikförvaltningens yttranden den 14 februari 2018
Hälso- och sjukvårdsförvaltningens yttrande den 15 februari 2018
Ambulanssjukvården i Storstockholms tjänstemannayttrande den 16 februari 2018

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande till Justitiedepartementet över delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2) i enlighet med förslag till yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Regeringen har tillsatt en särskild utredare för att undersöka vad som krävs för att åstadkomma ett modernt straffrättsligt skydd för blåljuspersonal och andra samhällsnyttiga funktioner. I delbetänkandet föreslås en ny

straffbestämmelse som kriminaliserar angrepp på polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård. Brottet benämns blåljussabotage.

I delbetänkandet föreslås även att det införs en ny punkt i 29 kap. 2 § brottsbalken som anger att det som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet särskilt ska beaktas om den tilltalade med hot eller våld angripit någon i eller med anledning av dennes yrkesutövning.

I sitt förslag till yttrande ställer sig förvaltningen positiv till utredningens förslag till stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamheterna. Förvaltningen anser att delbetänkandets definition av begreppet ”blåljusverksamhet” är problematisk då den inte inkluderar andra mobila vårdenheter än ambulans och varken inkluderar trafikentreprenörernas blåljusfordon (utryckningsfordon) eller de fordon från bevakningsföretag som ordningsvakter och väktare färdas i.

Förvaltningen ser positivt på den nya straffskärpningsgrunden som gör det särskilt allvarligt med våld och hot mot någon i eller med anledning av dennes yrkesutövning. Men det vore lämpligare att tillgodose skyddet för sjukvårdspersonal genom att bestämmelserna i 17 kap om våld eller hot mot tjänsteman görs tillämpliga även för sjukvårdspersonal. Till exempel genom att införa en ny kategori i lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning. Förvaltningen föreslår aven att den särskilda biljettkontrollpersonal som arbetar enligt lag (1977:67) om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik ska omfattas av lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning.

Bakgrund
Regeringen skriver i sitt kommittédirektiv 2016:115 den 22 december 2016 att det på flera orter i Sverige förekommer hot och våld mot bland annat blåljuspersonal och skadegörelse mot deras fordon och att det krävs insatser från hela samhället för att vända utvecklingen. Som ett led i det arbetet tillsatte regeringen en särskild utredare för att undersöka vad som krävs för att åstadkomma ett modernt straffrättsligt skydd för blåljuspersonal och andra samhällsnyttiga funktioner.

En översyn av det straffrättsliga skyddet för blåljuspersonal och andra samhällsnyttiga funktioner sägs i kommittédirektiv 2016:11 även vara motiverat utifrån ett rättsvårdande och systematiskt perspektiv. Det straffrättsliga systemet i Sverige bygger på bland andra proportionalitets- och ekvivalensprinciperna, vilket innebär att straffen, oberoende vilken

effekt de har, ska stå i proportion till brottets allvar och att lika allvarliga brott ska bestraffas lika strängt. Det är därför inte utredningens utgångspunkt att dess förslag ska kunna omsättas i omedelbara effekter på brottsligheten.

Den särskilda utredaren ska bland annat undersöka vilka samhällsnyttiga funktioner som behöver ett förstärkt straffrättsligt skydd och om hindrande av ingripanden eller hjälpinsatser behöver kriminaliseras särskilt. Uppdraget ska slutredovisas senast den 29 juni 2018.

Utövare av allmän verksamhet skyddas i den befintliga regleringen i 17 kap. brottsbalken. Bestämmelserna i 1, 2 och 4 §§ straffbelägger sådant som i huvudsak redan är straffbelagt genom andra bestämmelser, men ger ett förstärkt straffskydd för åtgärder i myndighetsutövning genom att föreskriva en strängare straffskala. När det gäller kretsen av vilka som skyddas bestäms den genom att angreppet ska vara riktat mot någons myndighetsutövning.

Begränsningen till olika typer av angrepp mot någon i hans eller hennes myndighetsutövning innebär att angrepp mot vissa offentliga verksamheter faller utanför de bestämmelsernas tillämpningsområde. Till exempel faller angrepp mot ambulans- och räddningstjänstpersonal under utryckning utanför skyddet, eftersom den verksamheten inte innefattar myndighetsutövning. När det gäller funktioner som till exempel sjukvård och kollektivtrafik utgör vissa delar av verksamheten myndighetsutövning medan andra delar inte gör det.

Utredaren har i delbetänkandet kommit fram till att det är svårt att avgränsa behovet av ett förstärkt straffrättsligt skydd till vissa utpekade funktioner eller yrkesgrupper. I delbetänkandet föreslås därför att det införs en ny punkt i 29 kap. 2 § brottsbalken som anger att det som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet särskilt ska beaktas om den tilltalade med hot eller våld angripit någon i eller med anledningar av dennes yrkesutövning.

När det gäller frågan ifall hindrande av ingripanden eller hjälpinsatser behöver kriminaliseras särskilt, så kommer utredaren i delbetänkandet fram till att det finns behov av ytterligare kriminalisering av angrepp på polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård. Därför föreslås en ny straffbestämmelse i 13 kap. brottsbalken som kriminaliserar angrepp på polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård. Bestämmelsen utformas efter

mönster från de nuvarande sabotagebrotten i kapitlet och brottet benämns blåljussabotage. Straffskalan sätts till fängelse i högst fyra år för normalbrottet och till fängelse på viss tid, lägst två och högst arton år, eller på livstid för grovt brott.

Ärendet har remitterats till hälso- och sjukvårdsnämnden, trafiknämnden, Ambulanssjukvården i Storstockholm (AISAB), Karolinska Universitetssjukhuset, Södertälje sjukhus och Södersjukhuset. Hälso- och sjukvårdsnämnden och trafiknämnden har på grund av den korta remisstiden inkommit med tjänstemannayttranden. AISAB har lämnat sina synpunkter på ärendet och Karolinska Universitetssjukhuset har meddelat att de inte har några synpunkter på betänkandet.

Överväganden
Alla medarbetare måste kunna känna sig trygga på sin arbetsplats. Att värna medarbetarnas trygghet och säkerhet på sina arbetsplatser har högsta prioritet för landstinget som arbetsgivare fastslår landstingsfullmäktige i SLL Mål och budget 2018, LS 2017-0452. Attacker mot ambulanser på akuta utryckningar och stenkastning mot bussar eller färdtjänstfordon är ett allvarligt hot mot bärande samhällsfunktioner i utsatta områden. Situationen ställer krav på ett tätare samarbete med polisen, ett stärkt lagstöd till skydd för medarbetarna och åtgärder från landstinget som arbetsgivare för att öka tryggheten. I februari 2018 tecknades en överenskommelse, HSN 2017-1896, mellan ambulanssjukvården inom Stockholms läns landsting och polisen i region Stockholm avseende samarbete kring allvarligt skadade i pågående händelser med inslag av hot och våld.

I förslaget till yttrande ställer sig förvaltningen positiv till utredningens förslag till stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamheterna. Men delbetänkandets definition av begreppet ”blåljusverksamhet” kan vara problematisk då den till exempel inte inkluderar andra mobila vårdenheter än ambulans, till exempel jourläkarbilar, mobila psykiatriska team, m.fl. Förvaltningen föreslår att regeringen i sina vidare förslag förtydligar vilka enheter som ingår i benämningen ambulanssjukvård och att även angrepp mot jourläkarbilar inkluderas i regleringen.

Även de blåljusfordon (utryckningsfordon) som används av landstingets trafikentreprenörer angrips av samma grupperingar som angriper polis-, räddningstjänst- och ambulansfordon. Utryckningsfordons personal har den viktiga uppgiften att på en olycksplats bistå samhällets

ordinarie räddningsresurser med specialistkunskaper om just spårtrafiken för att räddningsarbetet ska kunna bedrivas säkert och effektivt.

Samma problematik finns för bevakningsföretagens fordon som ordningsvakter och väktare färdas i. Framför allt SL-trafikens ordningsvakter har vid olyckshändelser, bränder och liknande en viktig uppgift i att bistå polisen vid ordningshållningen under en räddningsinsats. Inte sällan är också ordningsvakterna först på plats vid en inträffad olyckshändelse eller till exempel akut sjukdomsfall. Det vore därför mycket olyckligt om deras insats skulle fördröjas på grund av att de inte har samma skydd som blåljusfordon.

Stockholms läns landsting ser positivt på den nya straffskärpningsgrunden som gör det särskilt allvarligt med våld och hot mot någon i eller med anledning av dennes yrkesutövning. Men i och med att sjukvården är en mycket viktig samhällsfunktion kan det diskuteras om det inte vore lämpligare att tillgodose skyddet för sjukvårdspersonal genom att bestämmelserna i 17 kap om våld eller hot mot tjänsteman görs tillämpliga även för sjukvårdspersonal. Till exempel genom att införa en ny kategori i lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning.

Även tjänsteman som utför avgiftskontroll bör omfattas av lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning. Den särskilda biljettkontrollpersonal som arbetar enligt lag (1977:67) om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik har en utsatt arbetsuppgift. Ibland går det till och med så långt att kontrollverksamhet överhuvudtaget inte kan bedrivas på grund av hot eller våld. Det vore därför ett stort stöd för personalen om även de omfattades av samma skydd som trafiktjänsteman enligt ordningslagen (1993:1617) åtnjuter.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet att avge yttrande har inte några ekonomiska konsekvenser.

Malin Frenning
Landstingsdirektör

Carl Rydingstam
Chef ledningsstaben

Beslutsexpediering:
Akt
Justitiedepartementet
Landstingsdirektörens stab

Godkänd av Malin Frenning, 2018-03-12

Landstingsstyrelsen

YTTRANDE
2018-04-10

LS 2018-0198

Justitiedepartementet
Ju2018/00485/L5

Yttrande över delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2)

Stockholms läns landsting har genom remiss getts möjlighet att yttra sig över delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2).

Generella synpunkter

Stockholms läns landsting välkomnar de förslag utredningen har för att stärka det straffrättsliga skyddet för ”blåljusverksamhet” och andra samhällsnyttiga funktioner. Landstinget bedömer att det även är viktigt att arbeta med förebyggande aktiviteter och åtgärder i syfte att minska risken för hot och våld, samt att regeringen bör överväga att finansiera sådana åtgärder med statliga medel.

Blåljussabotage

Begreppet blåljusverksamhet
I utredningen anges två faktorer som utmärker blåljusverksamheten; att den är minutoperativ och att den utövas mobilt av små enheter. Utredningen anser att man på till exempel sjukhus lättare kan undanröja riskerna för hot eller våld genom förebyggande åtgärder såsom förstärkt skalskydd på byggnader, inpasseringskontroll, inhägnader och ordningsvakter. Utredningen saknar här ett närmare resonemang om det faktum att larmbågar vid inpassering jämställs med kroppsvisitation och därmed bara får användas med stöd av lag. Sådant lagstöd saknas, förutom för specifika förhållanden inom psykiatrin och rättspsykiatrin.

Inom Stockholms läns landsting finns i dag flera mobila vårdnivåer: ambulanser, transportambulanser, jourläkarbilar, akutläkarbilar, sjuktransporter, ASIH (avancerad sjukvård i hemmet) med flera. Några av dessa har blåljus, andra har det inte. De är alla en viktig del av länets sjukvård och en samhällsviktig verksamhet. Enligt delbetänkandets författningskommentarer så är förslaget om blåljussabotage enbart tänkt att gälla för vårdnivån ambulans. Det innebär att till exempel jourläkarbilar inte skulle omfattas av lagstiftningen. Landstinget föreslår att regeringen i sina vidare förslag förtydligar vilka enheter som ingår i benämningen ambulanssjukvård och att även angrepp mot jourläkarbilar inkluderas i regleringen.

Brottet blåljussabotage bör även omfatta annan samhällsviktig personal och dess fordon. Inom Stockholms läns landstings SL-trafik (Storstockholms Lokaltrafik) används blåljusfordon (utryckningsfordon) av trafikentreprenörerna, i enlighet med förordningen om vägtrafikregister (2001:650). Utryckningsfordons personal har den viktiga uppgiften att på en olycksplats bistå samhällets ordinarie räddningsresurser med specialistkunskaper om just spårtrafiken (järnväg, tunnelbana och spårväg) för att räddningsarbetet ska kunna bedrivas säkert och effektivt. Även de utryckningsfordonen angrips av samma grupperingar som angriper polis-, räddningstjänst- och ambulansfordon. Det vore därför olyckligt att begränsa det nya brottet blåljussabotage till att endast omfatta polis-, räddningstjänst- och ambulansfordon.

När spårtrafikföretagens ”blåljuspersonal” arbetar med att undanröja trafikhinder (stoppande fordonsfel, stoppande fel i banläggning etc.) så arbetar de oftast utan direkt koppling till samhällets övriga räddningstjänst, varför det generella "blåljusskyddet" borde gälla även i dessa lägen. Det vill säga deras uppdrag bör helt och hållet betraktas på samma sätt som uppdrag inom polis-, räddningstjänst- och ambulansverksamhet.

Samma synsätt som för spårvägs- och järnvägsföretagens utryckningsfordon kan även anföras för bevakningsföretagens fordon som ordningsvakter och väktare färdas i. Framför allt SL-trafikens ordningsvakter har vid olyckshändelser, bränder och liknande en viktig uppgift i att bistå polisen vid ordningshållningen under en räddningsinsats. Speciellt viktigt kan det vara i s.k. utsatta områden. Inte sällan är också ordningsvakterna först på plats vid en inträffad

olyckshändelse eller till exempel akut sjukdomsfall. Det vore därför mycket olyckligt om deras insats skulle fördröjas på grund av att de inte har samma skydd som blåljusfordon.

Övrigt
Det bör om möjligt tydliggöras när ett *uppdrag* tar slut och övergår i vanlig sjukvård. Är det så snart ambulans eller sjuktransport har anlänt till sjukhuset, eller kan uppdraget fortlöpa?

För ambulanssjukvården i Stockholms län utsätts medarbetarna vanligast för hot eller våld från personer som lider av psykisk sjukdom, demenssjukdom eller är påverkade av alkohol och droger. Landstinget tolkar delbetänkandet som att begreppet blåljussabotage inte ska innefatta dessa typer av situationer, av men anser att det behöver tydliggöras i det fortsatta arbetet.

Stärkt straffrättsligt skydd för andra personalkategorier än blåljuspersonal

Stockholms läns landsting ser positivt på den nya straffskärpningsgrunden som gör det särskilt allvarligt med våld och hot mot någon i eller med anledning av dennes yrkesutövning.

Ett fundamentalt mål för arbetet med Sveriges säkerhet är att värna invånarnas liv och hälsa, enligt regeringens nationella säkerhetsstrategi. Sjukvårdens fordon och personal utgör därmed ett vitalt skyddsvärde för att uppnå målet. Därför är det landstingets uppfattning att regeringen noga bör överväga om det inte vore mer adekvat att tillgodose skyddet för sjukvårdspersonal genom att bestämmelserna i 17 kap om våld eller hot mot tjänsteman görs tillämpliga även för sjukvårdspersonal. Eventuellt genom att införa en ny kategori i lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning.

Även tjänsteman som utför avgiftskontroll bör omfattas av lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning. Den särskilda biljettkontrollpersonal som arbetar enligt lag (1977:67) om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik har en utsatt arbetsuppgift, inte minst i s.k. utsatta områden, men även annars. Ibland går det till och med så långt att kontrollverksamhet överhuvudtaget inte kan bedrivas på grund av hot eller våld. Det vore därför

ett stort stöd för personalen om även de omfattades av samma skydd som trafiktjänsteman enligt ordningslagen (1993:1617) åtnjuter.

Landstinget önskar även påtala att säkerheten och tryggheten för personal som utför drift och underhåll inom kollektivtrafikens anläggningar är avgörande för att säkra försörjning och skydd av samhällsviktiga funktioner såsom upprätthållande av transporter och kommunikationsmedel. I och med föreliggande förslag bör det särskilt beaktas att denna yrkesgrupp också kommer åtnjuta ett förstärkt skydd. Även försörjningen av transporter och kommunikationer är något som regeringen lyfter i den nationella säkerhetsstrategin.

Det kan diskuteras varför det är mer acceptabelt att utsätta någon som utför ideellt arbete för våld eller hot än någon som förvärvsarbetar. Även om den som utför ideellt arbete inte är beroende av det för sin försörjning så utförs idag många verksamheter som måste betecknas som samhällsnyttiga genom ideellt arbete, till exempel kvinnojoursverksamhet.

Sammanfattning

Vårt uppdrag

Vårt uppdrag har varit att överväga och föreslå de ändringar som behövs för att åstadkomma ett modernt straffrättsligt skydd för blåljuspersonal och andra samhällsnyttiga funktioner, det vill säga yrkesutövare som bland annat har till uppgift att hjälpa andra. Vi har haft att ta ställning till bland annat vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd. Vidare har vi haft i uppdrag att överväga om angrepp mot vissa funktioner, bland annat sådana som har till uppgift att garantera säkerhet, liv och hälsa, bör anses som särskilt allvarliga i straffrättsligt hänseende. Vårt uppdrag har även omfattat att ta ställning till om det straffrättsliga skyddet bör konstrueras på ett annat sätt än i dag eller behöver omfatta ytterligare brottsliga gärningar samt ta ställning till om det finns behov av ytterligare kriminalisering av hindrande av polisens, räddningstjänstens och ambulanssjukvårdens ingripanden eller hjälpinsatser.

Våra förslag

I detta delbetänkande föreslår vi att följande ändringar ska göras i brottsbalken:

- Ett nytt brott med benämningen blåljussabotage förs in i 13 kap. brottsbalken. Brottet straffbelägger att angripa eller annars störa polis, räddningstjänst eller ambulanssjukvård på ett sätt som riskerar att allvarligt förhindra eller försena genomförandet av ett uppdrag.
- Straffet för grovt våld eller hot mot tjänsteman enligt 17 kap. 1 § brottsbalken höjs till fängelse i lägst ett år och högst sex år.

- En ny straffskärpningsgrund förs in i 29 kap. 2 § brottsbalken. Den innebär att domstolen ska se särskilt allvarligt på fall där den tilltalade med våld eller hot har angripit någon i eller med anledning av dennes yrkesutövning.

Härutöver föreslår vi att vissa ändringar ska göras i lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning i syfte att förtydliga och förenkla tillämpningen av lagstiftningen. Vi föreslår också vissa språkliga moderniseringar av bestämmelserna i 17 kap. brottsbalken.

Bakgrunden till uppdraget och hur vi har arbetat

I direktiven till utredningen beskrivs att det på flera orter i landet förekommer social oro innefattande anlagda bränder och återkommande angrepp på samhällsnyttiga funktioner som polis, ambulans- och räddningstjänstpersonal, s.k. blåljuspersonal, i form av bland annat stenkastning och våld vid utryckning. Vid några tillfällen har situationerna urartat till rena kravaller och upplopp. Vidare anges att det förekommer skadegörelse riktad mot såväl polisbilar och andra utryckningsfordon som polis- och brandstationer, socialkontor och annan viktig egendom. Orsaken till denna utveckling är enligt direktiven komplex och mångfasetterad. Klyftorna och segregationen i samhället och en ökad skillnad mellan olika områden i en och samma kommun när det gäller bland annat brottslighet och upplevd trygghet, arbetslöshet, skolresultat, samhällsservice och delaktighet utgör en del av den bakomliggande problembilden.

Utöver vad som anges i direktiven har medierna under sommaren 2017 särskilt uppmärksammat förekomsten av våld och hot mot sjukvårdspersonal. Vad som främst har rapporterats är hot och trakasserier i samband med vård av skottskadade personer med anknytning till gängkriminalitet i socialt utsatta områden. Situationen har beskrivits som mest allvarlig på akutmottagningar, men problemen synes även omfatta vårdavdelningar.

För att närmare kartlägga den i direktiven beskrivna problembilden har vi haft möten med främst myndigheter och arbetstagarorganisationer som är särskilt berörda av denna. Vidare har vi gjort studiebesök hos polisen i några socialt särskilt utsatta områden. Vi har också tagit del av bland annat statistik över förekomsten av hot

av våld mot olika yrkeskategorier samt forskningsrapporter kring problemen.

Våra överväganden

Genom de möten och studiebesök som vi har deltagit i har vi fått en mycket samstämmig bild av förekomsten av angrepp, i form av bland annat stenkastning, mot polis räddningstjänst och ambulanssjukvård. Vi har också fått många exempel på hur samhällsnyttiga funktioner utsätts för våld och hot. I en del fall finns en koppling till situationen i socialt utsatta områden men problemet finns även generellt i samhället. Sammantaget har vi fått den bild som anges i våra direktiv bekräftad och vi har även kunnat konstatera att situationen är allvarlig.

Vid vår genomgång av gällande rätt har vi kommit fram till att det i nuvarande lagstiftning saknas ett heltäckande och adekvat straffrättsligt skydd mot angrepp på blåljusverksamhet, dels genom att det förstärkta straffrättsliga skydd avseende våld och hot mot tjänsteman som finns i 17 kap. brottsbalken som regel inte är tillämpligt på verksamheterna inom räddningstjänst och ambulanssjukvård, dels eftersom detta skydd inte omfattar egendom. Det kan härutöver ifrågasättas om nuvarande straffskalor tillräckligt väl speglar de mycket allvarliga konsekvenser som kan uppkomma vid angrepp på blåljusverksamheter, inte enbart för de personer som utsätts för angreppet utan också i förhållande till de intressen som blåljusverksamheterna är satta att skydda.

När det gäller andra samhällsnyttiga funktioner har vi kunnat konstatera att förekomsten av våld och hot utgör både ett arbetsmiljöproblem för de berörda yrkesgrupperna och en risk för att verksamheten ska påverkas.

En utgångspunkt för våra överväganden när det gäller att tillgodose behovet av ett modernt straffrättsligt skydd har varit att åstadkomma detta utan att göra alltför stora systematiska ingrepp i brottsbalken. Skälet till detta är att vi har eftersträvat att lägga fram förslag som kan genomföras tämligen snabbt, utan att riskera att detta leder till oförutsedda konsekvenser med avseende på det redan existerande straffrättsliga skyddet.

Vi har gjort bedömningen att det inte finns tillräckligt starka skäl för att genomföra en större systematisk omarbetning av bestämmelserna i 17 kap. brottsbalken och därvid byta ut begreppet myndighetsutövning. Den nuvarande regleringen om bland annat våld och hot mot tjänsteman har funnits under lång tid och synes vara välfungerande. Inte heller i övrigt har det framkommit något som tyder på att det straffrättsliga skyddet bör konstrueras på ett annat sätt med avseende på det skyddsintresse som nuvarande bestämmelse syftar till att tillgodose. Mot denna bakgrund har vi dragit slutsatsen att behovet av ett modernt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet eller andra samhällsnyttiga funktioner i första hand bör tillgodoses genom andra lagtekniska lösningar än att omarbeta 17 kap. brottsbalken.

De närmare skälen för införande av brottet blåljussabotage

Det saknas i dag en övergripande och heltäckande straffrättslig reglering som direkt syftar till att skydda den samhällsnyttiga funktion som blåljusverksamheten utgör. Det kan också ifrågasättas om de befintliga straffbestämmelser som kan vara tillämpliga tillräckligt speglar allvaret i att angripa blåljusverksamhet. Mot denna bakgrund och med hänsyn till den problembild som vi har fått oss till del framstår det som angeläget att tillskapa ett sådant heltäckande skydd.

När det gäller behovet av en utvidgad kriminalisering anser vi att blåljusverksamheten, det vill säga polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård, intar en särställning. Det är främst två faktorer som utmärker dessa samhällsfunktioner.

För det första är verksamheten minutoperativ; varje fördröjning i genomförandet av ett uppdrag kan få stora och ödesdigra konsekvenser för de intressen som verksamheten ska skydda, ytterst människors liv och hälsa. Det är således inte är möjligt att utan vidare avvakta med eller avbryta ett uppdrag tills hotet avvärjts eller ytterligare skyddsåtgärder vidtagits.

För det andra utövas blåljusverksamheten mobilt och med relativt små enheter. Det betyder att det är svårt att minska eller undanröja riskerna för hot eller våld genom förebyggande åtgärder såsom förstärkt skalskydd på byggnader, inpasseringskontroll, inhägnader och ordningsvakter. Till detta kommer att olika enheter inom blå-

ljusverksamheten kan behöva tas i anspråk på skilda platser samtidigt, vilket betyder att den samlade kapaciteten kan minska väsentligt om en större styrka av säkerhetsskäl behöver avdelas för ett enskilt uppdrag än vad som är nödvändigt för att klara uppdraget som sådant.

Det primära skyddsintresset för en ny reglering bör vara att säkerställa att polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård kan fullgöra sina uppdrag utan att bli förhindrade eller försenade på grund av brottsliga angrepp eller andra otillbörliga åtgärder. Straffansvar bör därför inträda oavsett om angreppet riktar sig mot person eller egendom. Det bör vara tillräckligt att angreppet är typiskt sett sådant att uppdragets genomförande kan hindras eller försenas.

Blåljussabotage måste generellt sett anses ha ett betydande straffvärde och i svårighetsgrad ligga i nivå med de övriga sabotagebrotten i 13 kap. brottsbalken. Vi har därför föreslagit att det i likhet med övriga sabotagebrott ska införas dels en straffskala för normalbrottet om fängelse i högst fyra år, dels en straffskala för grovt blåljussabotage med straffskalan fängelse i lägst två år och högst 18 år eller på livstid.

Som särskilda kriterier för att bedöma brottet som grovt bör gälla att gärningen

- har medfört betydande skada,
- har utövats i organiserad form, systematiskt eller föregåtts av särskild planering, eller
- annars har varit av särskild hänsynslös eller farlig art.

Hindrande av blåljusverksamhet skulle i vissa fall kunna tänkas få så allvarliga konsekvenser att gärningen blir att jämföra med de allra allvarligaste brotten i brottsbalken. Eftersom det är osäkert om det för sådana fall finns någon nu gällande bestämmelse som skulle kunna tillämpas och på ett riktigt sätt skulle spegla gärningens allvar, har vi ansett att det är motiverat att straffskalan för grovt blåljussabotage innefattar fängelse på livstid. Därmed uppnås också överensstämmelse med vad som föreskrivs för de övriga sabotagebrotten.

Närmare om skälen för att skärpa straffskalan för grovt våld mot tjänsteman

Syftet med bestämmelserna i 17 kap. brottsbalken är att ge ett förstärkt straffrättsligt skydd för åtgärder i myndighetsutövning genom att föreskriva en strängare straffskala än de straffskalor som följer av 3 och 4 kap. brottsbalken. Ett sådant förstärkt skydd är motiverat för att säkerställa att myndighetsutövning sker på ett korrekt sätt utan att beslutsfattaren påverkas av risken för att drabbas av hot eller våld. Straffvärdet hos ett fall av våld eller hot mot tjänsteman måste därför svara mot både straffvärdet hos våldet eller hotet som sådant och det straffvärde som ligger i risken för att beslutsfattandet påverkas.

Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott, däribland grov misshandel och grovt olaga hot har nyligen setts över och skärpts. Någon motsvarande översyn gjordes inte i det sammanhanget av straffskalorna i 17 kap. brottsbalken. Såsom anges i våra direktiv kan detta i sig tala för att se över straffskalorna också i det kapitlet.

Den samlade bild som vi har fått av förekomsten av våld och hot mot samhällets företrädare är sådan att faran för otillbörlig påverkan bör tas på stort allvar. Det gäller inte enbart sådana hot eller sådan våldsutövning som har till syfte att direkt förhindra eller framtvinga ett visst handlande. Vi har bedömt att även nivån av hot och våld som sådan mot bland andra blåljuspersonal riskerar att leda till att beslutsfattandet kan påverkas.

Mot denna bakgrund anser vi att det finns skäl för att skapa större utrymme för att vid straffmätningen beakta den fara för otillbörlig påverkan som hot eller våld mot tjänsteman typiskt sett utgör.

Nuvarande straffskala för grovt våld eller hot mot tjänsteman är fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vi anser att minimistraffet bör höjas till fängelse i ett år och maximistraffet till fängelse i sex år, för att på så sätt markera att straffvärdet för våld eller hot mot tjänsteman alltid är att anse som påtagligt högre än hos det våld eller hot som ingår i gärningen i sig.

Den föreslagna höjningen är inte avsedd att påverka gränsdragningen mellan den brottstypen och våld eller hot mot tjänsteman av normalgraden. Ett höjt minimistraff för det grova brottet leder emellertid även till ett ökat utrymme för att beakta brottets allvar inom straffskalan för normalbrottet.

Närmare om behovet av ett förstärkt straffrättsligt skydd för andra personalkategorier än blåljuspersonal

Under vårt utredningsarbete har vi kunnat konstatera att det vid sidan av blåljusverksamheten finns ett flertal samhällsnyttiga funktioner som i varierande grad utsätts för våld, hot och trakasserier. I den mån det handlar om funktioner som sysslar med myndighetsutövning och liknande uppgifter omfattas de i stor utsträckning av det förstärkta straffrättsliga skydd som föreskrivs i 17 kap. brottsbalken. Det finns emellertid ett inte obetydligt antal andra funktioner som, liksom räddningstjänsten och ambulanssjukvården faller utanför detta skydd.

Under sommaren 2017 har särskilt uppmärksammats de problem som kan uppstå i samband med vård av skottskadade personer med anknytning till gängkriminalitet, men också i övrigt finns en relativt sett stor utsatthet för våld och hot bland sjukvårdspersonal. Angreppen kan komma från såväl patienter som anhöriga och utomstående. Inte minst när vård eller annan omsorg tillhandahålls i vårdtagarens eget hem finns en utsatthet hos personalen.

Sjukvården måste utan tvekan vara att hänföra till kretsen av mycket viktiga samhällsfunktioner. Det är också oacceptabelt att de personer som verkar inom vården ska behöva utsättas för våld, hot och trakasserier i sitt arbete trots att deras uppgift inte är någon annan än att hjälpa och stödja.

Utöver sjukvården finns ett stort antal ytterligare funktioner som, i större eller mindre utsträckning, svarar mot samma kriterier. I ett modernt samhälle är det över huvud taget mycket svårt att definiera en begränsad krets av funktioner som kan betraktas som samhällsnyttiga. För att samhället ska fungera och medborgarna erbjudas såväl trygghet, vård och service som möjlighet till utbildning, utveckling och försörjning måste en rad olika funktioner tillhandahållas. Detta talar för att ett förstärkt straffrättsligt skydd för samhällsnyttiga funktioner bör vara mycket vidsträckt. Inte minst ur rättvisesynpunkt skulle det framstå som otillfredsställande om ett förstärkt straffrättsligt skydd skulle avgränsas till viss verksamhet samtidigt som annan verksamhet med samma behov av skydd lämnades utanför.

Såväl sjukvård och annan vård och omsorg som utbildningsverksamhet bedrivs numera både i offentlig och privat regi. Verksamheten är ofta till huvuddelen offentligt finansierad, med bidrag

av bland annat patientavgifter. Men även sådan verksamhet som traditionellt sett helt bedrivs i privat regi och finansieras av kunderna kan många gånger anses vara samhällsnyttig. Exempel på detta är banker, budtjänster och livsmedelsaffärer. Om servicefunktioner av dessa slag upphör inom ett område på grund av att personalen riskerar att utsättas för våld eller hot kan detta bidra till ytterligare utsatthet inom det berörda området och till ökat inflytande för kriminella strukturer. Mot denna bakgrund framstår det inte som en framkomlig väg att begränsa skyddet till enbart offentlig verksamhet eller offentligt finansierad verksamhet.

Sammantaget har vi gjort bedömningen att det finns ett tydligt behov av att förstärka det straffrättsliga skyddet mot våld och hot för ett flertal samhällsnyttiga funktioner, men att det inte är möjligt eller lämpligt att avgränsa ett sådant förstärkt skydd till vissa utpekade verksamheter eller yrkesgrupper. Ett förstärkt straffrättsligt skydd för samhällsnyttiga funktioner bör omfatta samtliga yrkesutövare.

Vi föreslår därför att det i 29 kap. 2 § brottsbalken införs en ny punkt som innebär att rätten vid bedömningen av straffvärdet som en försvårande omständighet särskilt ska beakta om den tilltalade har angripit någon med våld eller hot om våld i eller med anledning av dennes yrkesutövning. En sådan bestämmelse innebär alltså att straffet normalt sett ska bli högre om ett brott som innefattar våld eller hot om våld har riktat sig mot en anställd i en verksamhet och det sker medan den anställde är i tjänst eller med anledning av en åtgärd som den anställde har vidtagit när han eller hon har varit i tjänst. Med yrkesutövare avses förvärvsarbete vilket omfattar såväl anställda som egen näringsverksamhet.

Närmare om förslaget om ändringar i lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning

Av 17 kap. 5 § brottsbalken följer bland annat att det som sägs i de föregående paragraferna också ska gälla, om någon på sätt som i dessa bestämmelser sägs förgriper sig mot eller hindrar den, som enligt särskild föreskrift ska ha samma skydd som är förenat med myndighetsutövning. I nuvarande reglering finns det angivet i olika författningar vilka som har detta utökade skydd. I lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning finns det en uppräkning av olika

kategorier som har detta utökade skydd. Det finns emellertid även i andra författningar angivet att vissa kategorier har detta utökade skydd.

För att göra regleringen mer lättöverskådlig och enklare att tillämpa föreslår vi att samtliga hänvisningar till 17 kap. 5 § brottsbalken infogas i lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning. Det är inte tänkt att ändringarna ska medföra någon förändring i fråga om tillämpningen. För att förtydliga i vilka situationer det utökade skyddet tar sikte på bör orden ”i tjänsteutövning” föras in i inledningen av lagen. Därigenom torde tillämpningen av bestämmelserna i 17 kap. brottsbalken förenklas med avseende på de fall där det utökade skyddet inte är knutet till myndighetsutövning.

Konsekvenserna av våra förslag

Våra förslag till författningsändringar innebär skärpta straff för vissa redan tidigare kriminaliserade gärningar. I den mån brotten medför fängelsestraff leder skärpningarna till att dessa blir längre. I viss utsträckning kan de föreslagna ändringarna leda till att utrymmet för att välja en icke frihetsberövande påföljd minskar.

Fler och längre fängelsestraff medför ökade kostnader hos Kriminalvården. Hur stor en sådan ökning kan komma att bli är svårt att beräkna och beror bland annat på i vilken utsträckning begångna brott kan utredas och lagföras.

Sammantaget bedömer vi att de kostnadsökningar som kan komma att uppstå till följd av våra förslag inte är större än att de kan rymmas inom befintliga ramar.

Ikraftträdande

Vi bedömer att lagstiftningen till följd av våra förslag kan träda i kraft tidigast den 1 januari 2019. Vi föreslår därför detta datum för ikraftträdande.

Ledningsstaben
Säkerhet

Handläggare
Lars H Ericsson
08-686 1885
lars.ericsson@sll.se

YTTRANDE
2018-02-14
Version 1

Sändlista:
Ingela Erneholm
SLL LD Stab

Kopia:
Charlotte Alström, TF Juridik

Ärende/Dok. id.
TN 2018-0031

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

Trafikförvaltningens synpunkter på förslag till lagstiftning om "Blåljussabotage" med mera

Efter att ha tagit del av förslaget till ny lagstiftning rörande "Blåljussabotage" med mera vill trafikförvaltningen lämna följande synpunkter.

Vi ser positivt på att ett nytt brott "blåsljussabotage" föreslås införas bland sabotagebrotten i 13 kap brottsbalken och att det nya brottet straffbelägger att angripa eller annars störa polis, räddningstjänst eller ambulanssjukvård på ett sätt som riskerar att allvarligt förhindra eller försena genomförandet av ett uppdrag.

Vi ser också positivt på att straffet för grovt våld eller hot mot tjänsteman enligt 17 kap. 1 § brottsbalken höjs till fängelse i lägst ett år och högst sex år.

Vidare ser vi också positivt på att en ny straffskärpningsgrund förs in i 29 kap. 2 § brottsbalken. Vilken innebär att domstolen ska se särskilt allvarligt på fall där den tilltalade med våld eller hot har angripit någon i eller med anledning av dennes yrkesutövning.

Slutligen ser vi också positivt på de föreslagna ändringarna i lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning i syfte att förtydliga och förenkla tillämpningen av lagstiftningen.

Trafikförvaltningens önskemål angående den nya lagstiftningen är följande:

Brottet "blåljussabotage"

Brottet "blåljussabotage" bör omfatta alla typer av "blåljusfordon", inte bara polis-, räddningstjänst- och ambulansfordon. Brottet bör även omfatta annan samhällsviktig personal och dess fordon, såsom t.ex. de bilar som ordningsvakter färdas i, när de tillkallats för att hjälpa blåljuspersonal under uppdrag.

Inom trafikförvaltningens verksamhet SL-trafiken används blåljusfordon (utryckningsfordon) av våra trafikentreprenörer (MTR, Arriva m.fl.) i enlighet med förord-

ningen om vägtrafikregister (2001:650), 6 kap, 9 § 2a ("... ett motorfordon som är avsett att användas endast av a) en statlig brandkår eller en kommunal organisation för räddningstjänst eller *ett spårvägs- eller järnvägsföretag för att bereda hjälp vid eller förhindra olycksfall eller undanröja trafikhinder*".

Även den ovan nämnda kategorin av särskilda "blåljusfordon" angrips då och då av samma grupperingar som angriper polis-, räddningstjänst- och ambulansfordon. Vi menar därför att det vore olyckligt att begränsa det nya brottet "blåljussabotage" till att endast omfatta polis-, räddningstjänst- och ambulansfordon. Till saken hör också att spårvägs- och järnvägsföretagens utryckningsfordons personal har en viktig uppgift i att på en olycksplats bistå samhällets ordinarie räddningsresurser med specialistkunskaper om just spårtrafiken (järnväg, tunnelbana och spårväg) för att räddningsarbetet ska kunna bedrivas säkert och effektivt.

När spårtrafikföretagens blåljuspersonal arbetar med att "undanröja trafikhinder" (stoppande fordonsfel, stoppande fel i banläggning etc) arbetar de oftast utan direkt koppling till samhällets övriga räddningstjänst, varför det generella "blåljusskyddet" borde gälla även i dessa lägen. Det vill säga deras uppdrag bör helt och hållet betraktas på samma sätt som uppdrag inom polis-, räddningstjänst- och ambulansverksamhet.

Att på eller på väg till en händelseplats bara ge skydd åt samhällets ordinarie räddningsresurser skulle kunna leda till att just spårvägs- och järnvägsföretagens utryckningsfordon och personal blev särskilt utsatta för angrepp och sabotage, vilket vore orimligt.

Samma synsätt som för spårvägs- och järnvägsföretagens utryckningsfordon kan även anföras för de särskilt "målade" vaktbolagsbilar som ordningsvakter och väktare färdas i. Framför allt SL-trafikens ordningsvakter har vi olyckshändelser, bränder och liknande en viktig uppgift i att bistå polisen vid ordningshållningen under en räddningsinsats. Speciellt viktigt kan det vara i s.k. utsatta områden. Inte sällan är också ordningsvakterna först på plats vid en inträffad olyckshändelse eller t.ex. akut sjukdomsfall, det vore därför mycket olyckligt om deras insats skulle fördröjas på grund av att deras fordon inte har samma skydd som blåljusfordon.

Förslag till komplettering av föreslagen lydelse i brottsbalken, 13 kap, 5c §:

> "Den som angriper eller annars stör polis, räddningstjänst eller ambulanssjukvård *eller utryckningsfordon vid spårvägs- eller järnvägsföretag, eller personal som har tillkallats för att hjälpa sådan personal vid uppdrag*, genom att
> 1. använda våld eller hot om våld mot dess personal,
> 2. tillgripa eller skada fordon eller annat hjälpmedel, eller

> 3. vidta annan otillbörlig åtgärd döms, om gärningen är ägnad att allvarligt hindra eller försena genomförandet av ett uppdrag, för blåljussabotage till fängelse i högst fyra år.
> o.s.v.

Den föreslagna kursiva formuleringen skulle leda till att såväl spårvägs- som järnvägsföretags utryckningsfordon, liksom vaktbolagsbilar, och dess personal skulle ges samma skydd som samhällets ordinarie räddningsresurser.

Ändring i lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning

Beträffande denna lag föreslår vi att även *tjänsteman som utför avgiftskontroll* med stöd av lag (1977:67) om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik bör omfattas av lagen om skydd för viss tjänsteutövning.

Den särskilda biljettkontrollpersonal som arbetar enligt lag (1977:67) om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik har en utsatt arbetsuppgift, inte minst i s.k. utsatta områden, men även annars. Ibland går det till och med så långt att kontrollverksamhet överhuvudtaget inte kan bedrivas på grund av hot eller våld. Det vore därför ett stort stöd för personalen i fråga om även de omfattades av samma skydd som trafiktjänsteman enligt ordningslagen (1993:1617) åtnjuter.

Man skulle naturligtvis kunna tänka sig att den särskilda biljettkontrollpersonalen med automatik föll in under beteckningen ”trafiktjänsteman” enligt ordningslagen. Lagens definition av en trafiktjänsteman är dock sådan att personen i fråga ska ha en anställning eller ett uppdrag hos ett trafikföretag som avser ordningen och säkerheten i trafiken. Det är därför enligt vår mening inte tydligt att tjänsteman som utför avgiftskontroll enligt lag (1977:67) om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik har det lagmässiga skydd som åtnjuts av en trafiktjänsteman.

En annan variant skulle kunna vara att komplettera ordningslagen med en regel som säger att ”tjänsteman som utför avgiftskontroll” ska innefattas i begreppet trafiktjänsteman. En nackdel med den ordningen skulle dock vara att en tjänsteman som utför avgiftskontroll inom ett järnvägssystem inte skulle omfattas av skrivningen, och därmed inte heller av skyddet, eftersom ordningslagen inte gäller vid järnväg, ett förhållande som i sig borde rättas till.

Med vänliga hälsningar

Lars H Ericsson
Säkerhetsdirektör

Särskilda Vårdfrågor

YTTRANDE
2018-02-15

Diarienummer
HSN 2018-0247

Landstingsstyrelsens förvaltning
Landstingsdirektörens stab

Remissvar stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner SOU 2018:2

Stockholms läns landsting har fått delbetänkandet "Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner" (SOU 2018:2) på remiss. Det är landstingsstyrelsen (LS) som kommer att lämna yttrandet. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF) har ombetts att lämna ett yttrande till landstingsstyrelsen. HSF:s yttrande kommer att anmälas till hälso- och sjukvårdsnämnden.

Sammanfattning

HSF välkomnar utredningens förslag och anser att de förslag som läggs i betänkandet är bra. HSF har inga synpunkter på straffskalorna. HSF bedömer att utöver ett stärkt straffrättsligt skydd är det viktigt med förebyggande aktiviteter och åtgärder. Syftet med ett sådant arbete är att minska risken för hot och våld mot vårdpersonal, personal som arbetar inom blåljus och annan personal som arbetar inom samhällsnyttig verksamhet. För att förstärka denna typ av arbete bör regeringen överväga att finansiera sådana åtgärder med statliga medel.

HSF föreslår vidare att en reglering och förtydliganden görs inom några områden.

HSF kommentarer till delbetänkandet

HSF:s kommentarer och synpunkter har fokuserats på vissa delar av betänkandet. Kommentarerna följer betänkandets indelning.

5.3 En utvidgad kriminalisering av angrepp på blåljusverksamhet

5.3.2 Utformningen av en ny reglering

HSF samtycker till att det införs ett nytt brott kallat blåljussabotage i 13 kap. brottsbalken. Angrepp mot enheter inom ambulanssjukvård, polis och andra samhällsnyttiga verksamheter måste anses som särskilt allvarliga då de påtagligt kan

Stockholms läns landsting
Box 6913
102 39 Stockholm

Telefon: 08-123 132 00
Fax: 08-123 131 01
E-post: registrator.hsf@sll.se

Säte: Stockholm
Org.nr: 232100-0016
www.sll.se

Besök oss: Hantverkargatan 11 B.

försena en insats vid en nödsituation och därigenom orsaka onödigt lidande och i värsta fall död.

Förlaget om en ny straffbestämmelse som kriminaliserar angrepp på polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård kan komma att främja hälso- och sjukvårdslagens syfte om hög effektivitet, tillgänglighet och patientsäkerhet. Detta givet att förslaget uppfyller den nya lagens syfte att minska brottsligheten.

Utredaren beskriver att brottsrubriceringen även ska gälla för redskap och egendom. HSF samtycker till innehållet och anser att det är bra.

HSF anser att förebyggande arbete är viktigt för att minska risken för hot och våld mot personal som arbetar inom blåljus och annan personal som arbetar inom hälso- och sjukvård. För att förstärka denna typ av arbete bör regeringen överväga att finansiera sådana åtgärder med statliga medel.

Inom Stockholms läns landsting (SLL) finns i dag flera mobila vårdnivåer: ambulanser, transportambulanser, jourläkarbilar, akutläkarbilar, sjuktransporter, ASIH med flera. Några av dessa har blåljus, andra har det inte. De är alla en viktig del i sjukvården och utför ett samhällsviktigt uppdrag. Det som sägs i författningskommentaren sid 168 innebär att förslagen enbart är tänkta att gälla för ambulans. Det innebär att till exempel de jourläkarbilar som finns inom SLL inte skulle omfattas av lagstiftningen. HSF föreslår att regeringen i sina vidare förslag förtydligar vilka enheter som ingår i benämningen ambulanssjukvård. HSF föreslår att även angrepp mot jourläkarbilar inkluderas i regleringen.

För att ambulanssjukvården i Stockholms län är det vanligaste att medarbetarna utsätt för hot eller våld från personer som lider av psykisk sjukdom eller demens. HSF tolkar delbetänkandet som att dessa inte ska omfattas av förslagen om blåljussabotage men anser att det behöver tydliggöras i det fortsatta arbetet.

5.5 Behovet av ett förstärkt straffrättsligt skydd för andra personalkategorier än blåljuspersonal

Utredaren beskriver situationen vid akutmottagningarna samt för dess vårdpersonal. HSF anser det positivt att utredningen betraktar den delen av sjukvården som en samhällsviktig verksamhet. Personalen vid akutmottagningar/sjukhus bör också omfattas av ett stärkt rättsskydd. HSF anser vidare att det också är positivt att vård och omsorg i allmänhet föreslås få ett stärkt straffrättsligt skydd.

5.5.2 En ny försvårande omständighet förs in i 29 kap. 2 § brottsbalken

Den nya försvårande omständighet som föreslås införas i 29 kap. brottsbalken anses av utredningen åstadkomma ett generellt förstärkt straffrättsligt skydd för samhällsnyttiga funktioner vilket HSF anser är bra. Precis som för blåljusverksamheterna kan hot eller våld mot sjukhuspersonalen innebära en risk för att viktiga medicinska åtgärder blir fördröjda.

Utöver blåljusverksamheten finns det, enligt utredningen, också ett behov att skydda andra samhällsfunktioner som till exempel sjukvården. Förslaget innebär ett högre straff om ett brott som innefattar våld eller hot om våld har riktat sig mot en anställd i en verksamhet och det sker medan den anställde är i tjänst eller med anledning av en åtgärd som den anställde har vidtagit när han eller hon har varit i tjänst. I utredningen dras slutsatsen att det inte föreligger något behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd mot våld eller hot som utövas mot vårdpersonal av patienter där ett utagerande beteende är en del av sjukdomsbilden. Förslaget bör därför ha en generell karaktär. Utifrån ett psykiatriskt vårdperspektiv beaktar avgränsningarna i detta förslag patientens integritet och säkerhet, som är viktiga delar av HSL:s målbild.

Barbro Naroskyin
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Ann Eva Askensten
Avdelningschef

AISAB
AMBULANSSJUKVÅRDEN
I STORSTOCKHOLM AB

Landstingsstyrelsens förvaltning
Ingela Erneholm

Yttrande över delbetänkande "Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner" (SOU 2018:2), dnr V2012/2018

Från landstingsstyrelsens förvaltning (LSF) inkom 2018-02-08 remiss i ovan rubricerat ärende. Yttrande över remissen ska vara LSF tillhanda senast 2018-02-16.

Yttrande från AISAB
AISAB välkomnar det förslag till lagändringar som delbetänkandet redogör för.

Av betänkande framgår att det primära skyddsintresset för en ny reglering bör vara att säkerställa att polis, räddningstjänst och ambulanssjukvården kan fullgöra sina uppdrag utan att bli förhindrade eller försenade på grund av brottsliga angrepp eller andra otillbörliga åtgärder. Straffansvar bör därför inträda oavsett om angreppet riktar sig mot person eller egendom. Det bör vara tillräckligt att angreppet är typiskt sett sådant att uppdragets genomförande kan hindras eller försenas.

Med anledning av det ovanstående har AISAB en fråga om vad som kan anses ingå i kategorin "otillbörliga åtgärder" i 13 kap 5 c § brottsbalken eller "försvårande omständighet" i 29 kap 2 § brottsbalken. AISAB får allt oftare rapporter från medarbetare i ambulanserna att de råkar ut för att patienten, anhöriga eller andra personer med mobilkamera filmar när patienten får vård. Ibland kan filmandet vara förenat med uttalande kommentarer, bland annat hot, från den som filmar eller från andra personer som befinner sig i närheten.

Filmandet uppfattas av ambulanspersonalen som ett hinder vid utförandet av uppdraget. Det kan hämma personalen om de t ex måste vidta akuta behandlingsåtgärder för att rädda patientens liv. En känsla av osäkerhet kan infinna sig hos ambulanspersonalen, de behöver fokusera på patienten och inte fundera på vad den som filmar gör och var den befinner sig.

Johanneshov 2018-02-16

Åke Östman
VD